

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุฮัมหมัดอาฟีฟิ อัซซอลิฮียฺ, ชนิดา รัชพลเมือง**, พรรณี บุญประกอบ***

*นิสิตปริญญาเอก (พัฒนศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ดร. (พื้นฐานทางสังคมวิทยาและปรัชญาการศึกษา) ศาสตราจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

***ดร. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) อาจารย์พิเศษสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 51 คน (ปัตตานี 17 คน ยะลา 21 คน และนราธิวาส 13 คน) ทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิม 5 ด้าน ประกอบด้วย การเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน การร่วมมือกับชุมชน และการพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยเงื่อนไขตามการรับรู้ของผู้ปกครองมุสลิมมี 10 ด้าน คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เวลา การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การแบบอย่างที่ดี ความต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความมุ่งมั่น สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา/ ทักษะการคิดและการเรียนรู้/ ผู้ปกครองมุสลิม/ เด็กมุสลิม/ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Research

Parental Involvement in Education to Develop Thinking and Learning Skills of Muslim Children in Three Southern Border Provinces

Muhammadafeefee Assalihee, Chanita Rukspollmuan**, Pannee Boonprakob****

**Ph.D. (Candidate) Development Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University*

***Ph.D. (Socio-Philosophical Foundations of Education) Proffessor Faculty of Education, Chulalongkorn University*

****Ph.D. (Curriculum Research and Development) Former lecturer, Behavioral Science Institute, Srinakarinwirot University*

Abstract

This research aimed to analyze parental involvement in education to develop thinking and learning skills of Muslim children in three southern border provinces. Participatory Action Research (PAR) was employed in this research using focus-group discussion technique. Fifty-one parents (Pattani 17 people, Yala 21 people, and Narathiwat 13 people) were purposively selected to participate in this study. It was found that parental involvement in education to develop thinking and learning skills of Muslim children involved 5 categories namely (1) parenting, (2) home-based learning, (3) collaborating with the school, (4) community involvement, and (5) self-Improvement and parental education. There were ten conditions related to the involvement, namely, (1) knowledge, (2) time, (3) family relationship (4) role model (5) continuity, (6) ICT skills, (7) commitment, (8) home environment, (9) parent-school relationship, and (10) parent-community relationship.

Keywords: Parental Involvement In Education/ Thinking And Learning Skills/ Muslim Parents/ Muslim Children/ Three Southern Border Provinces

บทนำ

ผู้ปกครองคือครูคนแรกของบุตรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาบุตรให้สามารถเติบโตในสังคมอย่างมีคุณภาพ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2545) ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตรจึงเป็นหน้าที่เช่นเดียวกันเพื่อสนับสนุนความสำเร็จในการศึกษาของบุตร การศึกษาที่ผ่านมาได้ยืนยันถึงผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในทางบวกหลายด้าน เช่น การเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษา การสนับสนุนความสำเร็จในการเรียนรู้ (Kreider, 2006) การเสริมสร้างทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่ดี (Patrikakou, 2008) และการป้องกันให้ห่างจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ (Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004) เป็นต้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงแนวทางในการจัดการศึกษาซึ่งต้องมีส่วนร่วมจากครอบครัว และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยสถานศึกษาต้องร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหา และ ความ ต้องการ ของ ชุม ชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ด้วยเหตุนี้นอกจากหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองแล้วการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ยังเป็นหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาอีกด้วย โดยผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของบุตร เพื่อสนับสนุนให้บุตรสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากการศึกษาเป้าหมายของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองที่ผ่านมาพบว่าส่วนมากได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลคะแนนเป็นหลัก (Desforjes & Abouchaar, 2003; Niia, Almqvist, Brunnberg, & Granlund, 2015; Wilder, 2014) ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับทักษะในการเรียนรู้มากกว่าผลคะแนน ดังนั้นเรามักเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ผ่านมาในลักษณะการส่งเสริมให้บุตรเข้าโรงเรียนกวดวิชาเพื่อให้สามารถสอบได้ผลคะแนนที่ดี และเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่างคนต่างมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ปกครองเข้าใจว่าการมีส่วน

ร่วมเป็นเพียงการร่วมประชุมกับโรงเรียน การสนับสนุนงบประมาณ การติดตามข่าวสาร หรือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีหลายรูปแบบและสามารถปฏิบัติได้หลายระดับ การศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ครอบคลุมมากที่สุด โดยแนวคิดที่นำมาใช้ได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองออกเป็น 5 ด้าน (Desforjes & Abouchaar, 2003; Epstein, 2011; Goodall & Vorhaus, 2011; Hornby, 2011; Kocyigita, 2015) คือ การพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครอง การเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน และการร่วมมือกับชุมชน

การศึกษากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ครอบคลุมทุกด้าน และมีเป้าหมายการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเป้าหมายของการมีส่วนร่วมคือเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบโครงการการประเมินและการสอนสำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of Twenty-first Century Skills) (Binkley et al., 2012) การวิจัยนี้เลือกกลุ่มผู้ปกครองมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะผู้วิจัยต้องการศึกษาผู้ปกครองมุสลิมที่มีวัฒนธรรมเฉพาะ และการเข้าใจบริบทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของมุสลิม ผลจากการวิจัยจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรม และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมุสลิมในบริบทของท้องถิ่นที่แท้จริง ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้ปกครองมุสลิมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตรที่สอดคล้องกับวิถีมุสลิม โดยจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการในการค้นหา (Exploration) การปฏิบัติ (Action) และการสะท้อนกลับ (Reflection) (McIntyre, 2007) การวิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของ ซารา คินดอน และคณะ (Kindon, Pain, & Kesby, 2007) ซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจและเป้าหมายร่วม ระยะการวางแผนและการออกแบบการวิจัย ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ และระยะการพิจารณาและปรับปรุงแผนการปฏิบัติ สำหรับแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตรที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 ด้าน (Desforjes & Abouchaar, 2003; J. L. Epstein, 2011; Goodall & Vorhaus, 2011; Hornby, 2011; Kocyigita, 2015) คือ การพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครอง การเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน และ การร่วมมือกับชุมชน ในส่วนนิยามทักษะการคิดและการเรียนรู้ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การตัดสินใจและทักษะการเรียนรู้ ตามคำนิยามของโครงการการประเมินและการสอนสำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 (Binkley et al., 2012) ที่

วิธีการวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ปกครองมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 51 คน (ปัตตานี 17 คน

ยะลา 21 คน และนราธิวาส 13 คน) จาก 34 ครอบครัว โดยผู้ปกครองแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้ปกครองที่มีบุตรวัยประถมศึกษาตอนต้น (อายุระหว่าง 7-9 ปี) (2) ผู้ปกครองที่มีบุตรวัยประถมศึกษาตอนปลาย (อายุระหว่าง 10-12 ปี) และ (3) ผู้ปกครองที่มีบุตรวัยมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุระหว่าง 13-15 ปี) และผู้ปกครองมีอาชีพที่แตกต่างกัน การคัดเลือกผู้ปกครองใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยมีเงื่อนไข (Palys, 2008) จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 7 โรงเรียน (ยะลา 3 โรงเรียน ปัตตานี 2 โรงเรียน และนราธิวาส 2 โรงเรียน) โดยเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการคัดเลือกผู้ปกครอง คือ (1) เป็นผู้ปกครองที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนกับสถานศึกษาและมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนโดยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีจิตอาสาในการเข้าร่วมกับกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นต้น (2) เป็นผู้ปกครองที่มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดโดยกำเนิด (3) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ การเสวนากลุ่มและสามารถเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง (4) ผู้ปกครองอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (5) สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการเข้าร่วมในกระบวนการวิจัย วิธีการคัดเลือกผู้ปกครองมีขั้นตอนดังนี้ (1) ผู้วิจัยนำเกณฑ์การคัดเลือกผู้ปกครองตามที่ได้กำหนด ให้โรงเรียนพิจารณา และคัดเลือกผู้ปกครอง โดยให้เสนอผู้ปกครองจำนวนโรงเรียนละ 5-6 ครอบครัว (2) ผู้วิจัยร่วมกับโรงเรียนพิจารณาผู้ปกครองอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ครูได้คัดเลือกเพื่อให้ได้ผู้ปกครองที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัย (3) ผู้วิจัยติดต่อผู้ปกครองเพื่อพูดคุยและอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยรวมถึงการสอบถามความพร้อมและความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยทุกคน

2. การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นข้อคำถามที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตร โดยเครื่องมือแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการเลี้ยงดู ด้านการจัดการเรียนรู้ในบ้าน ด้านการร่วมมือกับโรงเรียน ด้านการร่วมมือกับชุมชน และด้านการศึกษาของผู้ปกครอง และ (2) ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม โดยร่างข้อคำถามที่ผู้วิจัยพัฒนาได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามได้นำมาจัดระเบียบข้อมูล การแสดงข้อมูลโดยได้แบ่งออกเป็นประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub-Themes) ตามคุณสมบัติของข้อมูล และทำการหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้อง

แม่นยำของผลการวิจัย (Conclusion Interpretation and Verification) (Miles & Huberman, 1994) ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามได้ให้ผู้ปกครองจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนักวิจัยจำนวน 2 ท่าน เพื่อให้สามารถตรวจสอบความเหมือน และความต่างที่ได้จากการวิเคราะห์ (Kocyigita, 2015) และใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Shenton, 2004)

3. ขั้นตอนการวิจัยตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ ซารา คินดอน และคณะ (Kindon et al., 2007) ซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ โดยแต่ละระยะมีขั้นตอน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ ซารา คินดอน และคณะ (2007)

ระยะที่	ปฏิบัติการ	กิจกรรม
1	A1	ขั้นตอนนี้เป็นการประชุมครั้งแรกระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ การให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเป้าหมาย และประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวทางการวิจัย แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น และร่วมกันกำหนดขอบเขตความร่วมมือและเวลาในการดำเนินการ
	R1	ผลจากการสะท้อนกลับที่ได้จากการปฏิบัติ (A1) เป็นการออกแบบการวิจัย ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินการ กระบวนการสร้างองค์ความรู้ หน้าที่และความรับผิดชอบ
2	A2	ขั้นตอนของการร่วมกันวางแผน การออกแบบการวิจัย และการพัฒนาเครื่องมือร่วมกัน รวมถึงการปรึกษาหารือและระบุสิ่งที่ต้องการจากการปฏิบัติ
	R2	ผลจากการสะท้อนกลับที่ได้จากการปฏิบัติ (A2) คือ แผนปฏิบัติการ แบบแผนการวิจัย เครื่องมือการวิจัย และข้อมูลที่ต้องการตามเป้าหมายของแผนการดำเนินการ
3	A3	ขั้นตอนของการนำแผนจากระยะที่ 2 ไปปฏิบัติ และการร่วมดำเนินการตามกระบวนการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การสนับสนุนระหว่างผู้เข้าร่วม โดยการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการดำเนินการ
	R3	ผลจากการสะท้อนกลับที่ได้จากการปฏิบัติ (A3) คือ ข้อมูลจากการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัย การประเมินผู้เข้าร่วมและการแสดงความคิดเห็นต่อกัน รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการในการวิจัยครั้งต่อไปและ/หรือสิ่งที่ต้องมีการปฏิบัติเพิ่มเติม
4	A4	เป็นขั้นตอนของการปรับปรุงและพัฒนาแผนการปฏิบัติ การร่วมพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องมีการดำเนินการเพิ่มเติม และนำแผนที่ได้ปรับปรุงไปปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง ตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
	R4	การประเมินผลการปฏิบัติและกระบวนการในภาพรวม การร่วมกันวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ และให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในอนาคต

หมายเหตุ: A1 หมายถึง ปฏิบัติการ 1, R1 หมายถึง การสะท้อนกลับ 1

ผลการวิจัย

ผลจากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเลี้ยงดู การเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการเรียนรู้มีดังนี้ (1) การดูแลเรื่องสุขภาพและโภชนาการ เช่น การเคลื่อนไหว หรือการออกกำลังกายของบุตร การพักผ่อนที่เพียงพอ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับพัฒนาการของบุตร รับประทานอาหารฮาลาล (อนุมัติในอิสลาม) และตอยยิบัน (มีประโยชน์) เป็นต้น “ที่บ้านอุมมี (แม่) จะให้ความสำคัญกับการกินอาหารของลูกมาก จะห้ามเลยไม่ให้ลูกกินพวกอาหารขยะ เพราะตัวเองเรียนด้านสาธารณสุขด้วยเลยเน้นเรื่องอาหารเป็นพิเศษ” [m2, 4 กรกฎาคม 2558] (2) การจัดการอารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุตร เช่น ความก้าวร้าว การพูด การติดเกมส์ หรือสื่อที่ไม่เหมาะสม ความเครียด ความเชื่อมั่น และการรู้คุณค่าของตัวเอง เป็นต้น “ลูก ๆ จะต้องเชื่อฟังพ่อแม่ และห้ามไม่ให้พูดคำหยาบ ต้องไม่แสดงความก้าวร้าว อาบี (พ่อ) คอยดูแลและตักเตือนตลอด” [f1, 20 กรกฎาคม 2558] (3) ความเข้าใจด้านการเจริญเติบโตของบุตรตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย (4) การสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพของบุตรในด้านการเรียนรู้ กิจกรรมที่สนใจ อย่างต่อเนื่อง และเต็มศักยภาพ เช่น บุตรชอบศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ หรือกีฬา เป็นต้น (5) การใช้เวลาร่วมกับบุตร และครอบครัวให้มากที่สุด และแสดงความรักอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุตรเห็นความรัก ความห่วงใยจากผู้ปกครอง (6) การเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ดีของผู้ปกครอง เช่น ไม่สูบบุหรี่ พุดจาไพเราะ ระเบียบวินัย มารยาท เป็นต้น (7) การลดการดูทีวี เกมส์คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ตโฟน หรือกิจกรรมที่ทำลายสมาธิของบุตร (8) การเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล การรับฟังความคิดเห็นของบุตร และเปิดโอกาสให้บุตรได้ซักถามอธิบาย และตอบอย่างมีเหตุผล (9) การให้กำลังใจ และฝึกให้ลูกคิดเชิงบวก

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ในบ้าน การจัดการเรียนรู้ในบ้านเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการเรียนรู้มี

ดังนี้ (1) การพูดคุยกับลูกโดยการตั้งคำถามในสิ่งที่พบเห็นประจำวัน และรับฟังคำตอบ และการแสดงความเห็นจากบุตร “จะตั้งคำถามกับลูกเมื่อเราพบเจอสิ่งที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้เขาได้ฝึกทักษะในการคิด” [f1, 20 กรกฎาคม 2558] (2) อ่านหนังสือร่วมกัน และตั้งคำถาม หรือให้ลูกสรุปความรู้ที่ได้จากการอ่าน (3) การจัดบ้านให้เป็นห้องสมุดสำหรับการเรียนรู้ โดยมีหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ของบุตร (4) การจัดเวลาหรือตารางประจำวันสำหรับการอ่านของบุตร (5) การสนับสนุนช่วยเหลือบุตรในการเลือกซื้อหนังสือหรือวางแผนการอ่านหนังสือ สนับสนุนการอ่านหนังสือของบุตร โดยเฉพาะในหัวข้อที่บุตรสนใจ (6) การทำกลุ่มศึกษาอิสลามร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว (7) การสนับสนุนให้ลูกเล่นกิจกรรมที่ประดิษฐ์ หรือสร้างสิ่งใหม่ เช่น ดินน้ำมัน ประดิษฐ์จากกระดาษ ศิลปะและหัตถกรรม เป็นต้น (8) การฝึกทักษะการคิดคำนวณจากการปฏิบัติจริง เช่น ให้ลูกซื้อของที่ตลาด การช่วยผู้ปกครองคำนวณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ การวางแผนการใช้เงิน เป็นต้น (9) การอ่านกรอานพร้อมความหมายและอธิบายหลักการคำสอนจากกรอาน (10) การสนับสนุนให้ลูกท่องจำอัลกรอาน

3. ด้านการร่วมมือกับโรงเรียน การร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตรมีดังนี้ (1) การสื่อสารกับโรงเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม การเรียนรู้ พัฒนาการด้านทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ครูกับผู้ปกครองเข้าใจระดับการเรียนรู้ หรือการพัฒนาของเด็กเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น “ก็มีการติดต่อกับโรงเรียนบ้างโดยเฉพาะช่วงเปิดเทอมใหม่ ๆ บางครั้งได้รับจดหมายแจ้งปิดโรงเรียน หรือขอให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน” [f3, 29 กรกฎาคม 2558] (2) การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน เช่น ร่วมนำเสนอนโยบายของโรงเรียน การเป็นกรรมการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด (3) การเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น ช่วยครูในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรม ทัศนศึกษา กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น โดยผู้ปกครองที่มี

ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านสามารถเป็นอาสาสมัครในการจัดการเรียนการสอนได้ เช่น ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสามารถช่วยครูหรือพาเด็กชมสวนเกษตรและการปฏิบัติจริง ผู้ปกครองที่เป็นหมอ หรือตำรวจ สามารถช่วยสอนในเรื่องสุขภาพและระเบียบวินัย เป็นต้น

4. ด้านการร่วมมือกับชุมชน การร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตรมีดังนี้ (1) การสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การกำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดกิจกรรมสำหรับการพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตร (2) การสนับสนุนและพาบุตรเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะของบุตร เช่น โรงเรียนสอน อัลกุรอาน ตาดีกา มัสยิด ห้องสมุดชุมชน ที่เคพาร์ค (TK park) ศูนย์เยาวชน เป็นต้น (3) การส่งเสริมให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น งานมัสยิด งานบรรยายศาสนา งานการกุศล เป็นต้น (4) การสนับสนุนองค์กรภายในชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะสำหรับเด็ก เช่น ค่ายเยาวชน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมจิตอาสา ค่ายคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ค่ายศิลปะสร้างสรรค์ เป็นต้น “ชุมชนที่นี้ค่อนข้างเข้มแข็ง ก็ะ (ที่) จะเข้าร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนเสมอ เพราะก็จะเป็นครูด้วยเขาจึงให้ความเคารพ และรับฟังความเห็นของเรา” [m1, 7 สิงหาคม 2558] (5) การสนับสนุนให้บุตรใส่ใจสุขภาพด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายในชุมชน (6) การเป็นอาสาสมัครในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนตามศักยภาพของผู้ปกครอง (7) จัดตั้งและเข้าร่วมในเครือข่ายครอบครัวเพื่อร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ในการพัฒนาบุตร “ที่บ้านไปเที่ยวบ่อยกับญาติ ๆ ครอบครัวเพื่อนอาบี (พ่อ) จะพาลูก ๆ ไปด้วยเพื่อให้ลูก ๆ รู้จักกัน อย่างน้อยเขาได้รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ส่วนอาบี (พ่อ) กับอุมมี (แม่) ก็ได้พูดคุยกับเพื่อน ๆ เรื่องการเลี้ยงดูลูกด้วย” [m1, 7 สิงหาคม 2558]

5. การพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครอง การเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ของตนเองมี 2 ลักษณะ คือ การศึกษาแบบเป็นทางการและการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ ดังนี้

5.1 แบบเป็นทางการ เป็นการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่จัดขึ้นโดยองค์กรหรือหน่วยงานสนับสนุนหรือองค์กรพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การจัดการภายในครอบครัว เป็นต้น โดยการเรียนรู้มีหลักสูตร กำหนดเวลา การประเมินผลอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนหรือเป็นระบบ

5.2 แบบไม่เป็นทางการ เป็นการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่ไม่มีกำหนดหลักสูตร และเวลาที่ชัดเจน ผู้ปกครองสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระตามความต้องการและความพร้อมของตน โดยการเรียนรู้ของผู้ปกครองแบบไม่เป็นทางการ จากการศึกษาพบว่ามี 5 ประเภทคือ (1) การเรียนรู้ด้วยการอ่าน เช่น การอ่านหนังสือ วารสาร บทความ เป็นต้น เพื่อพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตร การอ่านครอบคลุมหนังสือทั้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและสามัญ “ส่วนมากจะเรียนรู้วิธีการเลี้ยงลูกจากการอ่านหนังสือ เพราะเป็นวิธีการที่ง่ายสำหรับการพัฒนาตนเอง อีกอย่างการอ่านหนังสือจะเป็นการสร้างวัฒนธรรม และแบบอย่างให้สมาชิกในบ้านได้อีกด้วย” [f1, 20 กรกฎาคม 2558] (2) กลุ่มศึกษาของผู้ปกครองคือ ชุมชนเรียนรู้ของผู้ปกครองที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ กับผู้ปกครองท่านอื่น ๆ โดยสามารถสร้างกลุ่มเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองในชุมชน สถานที่ทำงาน หรือกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่โรงเรียนของบุตร “กิจกรรมกลุ่มศึกษาอัลกุรอานที่เข้าร่วมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งมักมีการนำบทเรียนจากอัลกุรอาน และคำสอนอิสลามไปประยุกต์ใช้ในการจัดการครอบครัว รวมถึงการเลี้ยงดู และพัฒนาศักยภาพของบุตร รวมถึงสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว” [f3, 29 กรกฎาคม 2558] (3) การเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สังคมออนไลน์ เป็นต้น โดยเฉพาะปัจจุบันที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้ปกครองสามารถที่จะติดตามข่าวสารและความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตรได้ “ปัจจุบันสามารถหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง

ดูบุตรได้ง่าย ใช้เน็ต และหาข้อมูลจากกูเกิล บางครั้งก็ติดตามเพจการเลี้ยงดูลูกจากผู้มีประสบการณ์” [m2, 4 กรกฎาคม 2558] (4) การฟังบรรยายความรู้ทั้งศาสนาและสามัญ โดยเฉพาะในด้านศาสนา ผู้ปกครองสามารถนำหลักการและคำสอนจากศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงดูบุตรได้ และการบรรยายทั่วไปที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตร โดยกิจกรรมบรรยายจัดโดยองค์กรหลายแห่งทั้งในระดับชุมชน ตำบล จังหวัด และประเทศ ตามความสามารถหรือศักยภาพของผู้ปกครอง “ทุกครั้งที่มีการบรรยายศาสนาอุมมี (แม่) จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการบรรยายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครอบครัว การเลี้ยงลูก อุมมี (แม่) สามารถนำไปใช้ในครอบครัวได้” [m5, 8 สิงหาคม 2558] (5) การเข้าร่วมสัมมนาหรือการอบรม ที่จัดขึ้นโดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาครอบครัว โดยจัดขึ้นในบางโอกาส ปัจจุบันกิจกรรมสัมมนาและอบรมได้มีการจัดโดยหลายหน่วยงานและมีเนื้อหาที่หลากหลาย การบรรยายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวมีการจัดทุกปี โดยโรงเรียนสถาบันอุดมศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาครอบครัว “เคยเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาบทบาทสตรีที่มอ. ปัตตานี โครงการจัดโดย อบจ. ปัตตานี และร่วมกับหลายองค์กรทั้งองค์กรสตรี และสถาบันการศึกษาหลายแห่ง” [m1, 7 สิงหาคม 2558]

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองดังนี้ (1) ความรู้ หมายถึง การพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูบุตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของบุตร “ตอนที่อุมมีมีลูกคนแรกมักจะลองผิดลองถูกในการเลี้ยงลูก ไม่ค่อยมีความรู้มาก แต่ก่อนความรู้ก็เข้าถึงยากไม่เหมือนสมัยนี้” [m5, 8 สิงหาคม 2558] (2) เวลา หมายถึง การจัดการเวลาของผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูบุตรได้อย่าง

เพียงพอต่อความต้องการของบุตร “ปัญหาหลักก็คือเรื่องเวลาเพราะภาระงานที่ทำงานมีมากบางครั้งก็ไม่ทันที่จะติดตามหรือดูแลลูก ๆ” [f4, 10 สิงหาคม 2558] (3) การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง การให้ความสำคัญกับการแสดงความรัก การเอาใจใส่ การสื่อสาร และการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว “ที่บ้านจะต้องมีเวลาที่ทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ อย่างน้อยเวลาทานข้าว หลังละหมาดอีซาทุกคนก็จะใช้เวลาพูดคุยกัน ก่อนที่จะเข้านอน” [f3, 29 กรกฎาคม 2558] (4) แบบอย่างที่ดี หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองแก่บุตรในทุกด้าน (5) ความสม่ำเสมอ หมายถึง ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมหรือการเอาใจใส่ ติดตามการเรียนรู้ และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของบุตรอย่างต่อเนื่อง (6) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง การพัฒนาทักษะตนเองในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารหรือสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันสื่อ (7) การสร้างความมุ่งมั่นและพยายามหาแรงบันดาลใจในการพัฒนาการเรียนของบุตร (8) สิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่ดี หมายถึง การจัดหรือสร้างบรรยากาศภายในบ้านให้เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของบุตร หรือจัดสิ่งแวดล้อมที่ทำลายสมาธิหรืออารมณ์ที่ดีของบุตร (9) ความสัมพันธ์กับโรงเรียน หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสารกับโรงเรียน และสร้างทัศนคติที่ดีต่อครูหรือบุคลากรของโรงเรียนเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้อันของบุตร “ครูไม่ค่อยแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบ...โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เสนอความคิดเห็นบ่อย ๆ ด้วย” [f3, 29 กรกฎาคม 2558] (10) ความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสารกับชุมชน และสร้างทัศนคติที่ดีต่อชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้อันของบุตร

หมายเหตุ: m1 หมายถึง มารดาคนที่ 1, f1 หมายถึง บิดาคนที่ 1

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วย การเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน การร่วมมือกับชุมชน และการพัฒนาตนเองด้านการศึกษาของผู้ปกครอง มีความสอดคล้องกับรูปแบบของ เอพสทิน (J. L. Epstein, 2011) ที่ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) การอบรมเลี้ยงดู (2) การทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียน (3) การจัดการเรียนรู้ในบ้าน (4) การเป็นอาสาสมัคร (5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ (6) การร่วมมือกับชุมชน และสอดคล้องกับพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2554: 61-78) ที่ได้สรุปถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาครั้งนี้มีความครอบคลุมมากกว่าแนวคิดข้างต้น เพราะได้นำประเด็นของการศึกษาผู้ปกครองมาเป็นกรอบในการศึกษาด้วย

2. จากการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตร ได้แก่ (1) การดูแลเรื่องสุขภาวะและโภชนาการ (2) การจัดการอารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุตร (3) ความเข้าใจการเจริญเติบโตของบุตรตามหลักจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย (4) การสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพของบุตรในด้านการเรียนรู้ (5) การใช้เวลาร่วมกับบุตร (6) การเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ดีของผู้ปกครอง (7) การลดกิจกรรมที่ทำลายสมาธิของบุตร มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ชูบาตรา แนนร์ และ ตัง เคียว งาม (Nair & Ngang, 2012) ที่พบว่าผู้ปกครองควรจัดโภชนาการ และอาหารเสริมบางอย่างเพื่อพัฒนาการทางร่างกายและสมองของเด็กซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาของเด็ก และสอดคล้องกับการศึกษาของ มิคาเอล กรูซ (Grose, 2008) และ เพอร์วิน ทาเนอร์ริ (Taneri, 2012) ที่แนะนำผู้ปกครองให้ลดสิ่งที่จะทำให้ลายหรือกีดตันสมาธิในการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ เช่น ทีวีหรือเกมส์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น (KidsMatter, 2013) ในด้านการจัดการพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรมีความสอดคล้องเช่นเดียวกับการศึกษาของ โรเบิร์ต ฟิช

เซอร์ (Fisher, 2001) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะในการคิดของเด็ก และได้นำเสนอวิธีการในการสังเกตพัฒนาการทักษะต่าง ๆ ของเด็กจากพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกเพื่อผู้ปกครองจะได้เข้าใจ และเตรียมแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับเด็กต่อไป

3. การศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูเพื่อสนับสนุนทักษะการคิดและการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติได้ด้วยการเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล การรับฟังความคิดเห็นของบุตร และเปิดโอกาสให้บุตรได้ซักถามอธิบาย และตอบอย่างมีเหตุผล การให้กำลังใจและฝึกให้ลูกคิดเชิงบวก การเลี้ยงดูดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ มิคาเอล กรูซ (Grose, 2008) ที่ได้เสนอแก่ผู้ปกครองว่าควรใช้ประโยชน์จากการเป็นแบบอย่างที่ดี และให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ และกิจกรรมของเด็ก เช่น การอ่าน และตั้งคำถามที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และการคิด โดยพิจารณาสิ่งที่เด็กต้องการและพิจารณาว่าเด็กมีพื้นที่ที่เขาสามารถผลิตค้นคว้า และคิดได้อย่างมีอิสระ

4. การศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ในบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติได้โดยการพูดคุยกับลูกโดยการตั้งคำถามในสิ่งที่พบเห็นประจำวัน และรับฟังคำตอบหรือความเห็นของบุตร การอ่านหนังสือร่วมกัน การจัดบ้านให้เป็นห้องสมุดสำหรับการเรียนรู้ โดยมีหนังสือ หรือสื่อการเรียนรู้เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ของบุตร การสนับสนุนให้ลูกเล่นกิจกรรมที่ประดิษฐ์ หรือสร้างสิ่งใหม่ การฝึกทักษะการคิดคำนวณจากการปฏิบัติจริง การอ่านอัลกุรอานพร้อมความหมายและอธิบายหลักการคำสอนจากกุรอาน การสนับสนุนให้ลูกท่องจำ อัลกุรอานอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาทักษะการคิด ข้อค้นพบจากการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับโครงการ Kinds Matter (2013) ที่แนะนำผู้ปกครองในการให้รางวัลหรือกำลังใจเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับทักษะการคิดและการแก้ปัญหานั้นผู้ปกครองควรจัดเตรียมช่วงเวลาในการสื่อสารกับเด็ก กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถาม หรือคำใบ้ และแนะนำเขาที่ละขั้นตอนเพื่อพัฒนาทักษะ และให้เขาสามารถปฏิบัติภารกิจสำเร็จได้ด้วยตัวเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ มิคาเอล

กรูซ (Grose, 2008) ที่ได้กล่าวไว้ว่าผู้ปกครองควรให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ และกิจกรรมของเด็ก เช่น การอ่าน และตั้งคำถามที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ โดยเขาได้นำเสนอแนวทางสำหรับผู้ปกครองในการสร้างบรรยากาศในบ้านเพื่อสนับสนุนความใคร่รู้และการสืบค้นสำหรับเด็ก ได้แก่ การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ ค้นคว้าและคิด และเตรียมสื่อ และอุปกรณ์ที่สามารถกระตุ้นความคิดของเด็ก เช่น สื่อและอุปกรณ์ศิลปะ หนังสือ เครื่องแต่งกายและหน้ากาก อุปกรณ์วาดภาพ อุปกรณ์เพื่อก่อโครงสร้าง จิ๊กซอร์และเกมส์ เป็นต้น รวมถึงการจัดเวลาในการพูดคุยกับบุตรเพื่อสร้างโอกาสให้เขาได้อธิบายหรือตั้งคำถาม นอกจากนี้ ซูบาตรา แนร์ และ ตัง เคียว งาม (Nair & Ngang, 2012) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อทักษะการคิดและการแก้ปัญหา โดยผู้ปกครองได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ (1) ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการกระตุ้นทักษะการคิด และการแก้ปัญหาในระหว่างการเดินทาง การดูทีวี ระหว่างรับประทานอาหาร และก่อนนอน การแนะนำแนวทางถือว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่งสำหรับช่วยเหลือเด็กในการแก้ปัญหา (2) ผู้ปกครองควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมในบ้าน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหา เช่น ฝึกฝนเด็กให้ทำความสะอาดบ้าน ดูแลสวน การฝึกผูกเชือกด้วยเงื่อนแบบต่าง ๆ เป็นต้น (3) ผู้ปกครองควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น พาเด็กไปตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต และให้เขาได้คำนวณค่าใช้จ่ายในตลาด และสอนเขาว่าจะเลือกซื้อสินค้าอย่างไร เช่นเดียวกันกับ แอน เอส เอพสตัน (A. S. Epstein, 2003) ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิด และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน คือ การวางแผนให้เป็นกิจวัตรสำหรับกิจกรรมในแต่ละวัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถที่จะคิดโดยอัตโนมัติว่าจะทำกิจกรรมอะไรบ้างในแต่ละวัน โดยผู้ปกครองสามารถที่จะวางแผนร่วมกันกับเด็ก และให้สังเกตว่าเขาได้แสดงความมุ่งมั่นหรือความตั้งใจของเขา การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดและการเรียนรู้ของเด็ก และให้ความสนใจและรับฟังความคิดเห็นของเด็ก และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ

เขา ไม่ควรชี้แนะ แต่พยายามใช้กลวิธีให้เด็กสามารถที่จะคิดและหาทางออกด้วย

5. จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ด้านการสื่อสารกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมในแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และการเป็นอาสาสมัคร มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ซู-ซู และวิลเลียม (Sui-Chu & Willms, 1996) ที่ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) การสื่อสารหรือพูดคุยในบ้าน (2) การนิเทศหรือกำกับดูแลบ้านของเด็ก (3) การสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน (4) การเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกับโรงเรียน นอกจากนี้การสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นไปตามข้อเสนอของ เอพสตัน (J. L. Epstein, 2011) ที่เสนอไว้ว่าการร่วมมือกับโรงเรียนนั้นเป็นการสื่อสารที่มีรูปแบบอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการแบบสองทาง เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน และในบ้านที่มีความสอดคล้องในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก หรือสื่อสารถึงพัฒนาการหรือความก้าวหน้าของเด็ก และความร่วมมือของผู้ปกครองโดยการเป็นอาสาสมัคร โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนหรือสถานที่อื่น ๆ เสมือนเป็นชุมชนเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปกครองในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็ก ผู้ปกครองควรเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อร่วมมือกับผู้ปกครองท่านอื่น ๆ ในการพัฒนาเด็ก เป็นการเสริมพลังในการดูแลและพัฒนาเด็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. จากการศึกษาค้นคว้าว่าการร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับชุมชนสอดคล้องกับการศึกษาของ เอพสตัน (J. L. Epstein, 2011) ที่กล่าวว่าชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายให้ร่วมกันส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ชุมชนที่กล่าวมานี้หมายถึงกลุ่มต่าง ๆ เช่น องค์กรธุรกิจ หน่วยงานต่าง ๆ องค์กรท้องถิ่น กลุ่มทางวัฒนธรรม วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย เป็นต้น ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและร่วมกันพัฒนาชุมชน และสอดคล้องกับ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2554: 61-78) ที่เสนอว่าผู้ปกครองควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเครือข่ายผู้ปกครอง

เพราะความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชนเป็นรากฐานที่ดีของความเข้มแข็งของชุมชน และเนื่องด้วยผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดังนั้นผู้ปกครองจึงไม่สามารถแยกตัวออกจากชุมชนได้ ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการดูแลเด็กให้อยู่ในกรอบหรือแนวทางที่พึงประสงค์

7. จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอันประกอบด้วย ความสำเร็จ เวลา การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แบบอย่างที่ดี ความสม่ำเสมอ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ความมุ่งมั่น สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิณา (Pena, 2000) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครองสามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ฮอร์นบาย (Hornby, 2011; Hornby & Lafaele, 2011) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง ในด้านความเชื่อ ทศนคติ และความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมนั้นมีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตร ในส่วนของการจัดการเวลาของผู้ปกครองถือเป็นปัจจัยที่ผู้ปกครองทุกคนประสบปัญหาเนื่องด้วยภาระหน้าที่หลายด้าน ดังนั้นผู้ปกครองที่สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดีจะช่วยให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพตามมาด้วย เงื่อนไขข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของเบลเซอร์ (Blazer, 2005) ที่พบว่าข้อจำกัดในเรื่องของเวลาของผู้ปกครอง สามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และแพทริคาคู (Patrikakou, 2008) ที่ศึกษาพบว่าผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมน้อยมักจะมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา นอกจากนี้ปัจจัยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับการแสดงความรัก การเอาใจใส่ การสื่อสาร และใช้เวลาาร่วมกัน เป็นปัจจัยด้านกระบวนการภายในครอบครัวซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แชม เรดดิ้ง (Redding, 1998) ที่ศึกษากระบวนการภายในครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองประกอบด้วยบทบาทของครอบครัว 3 ด้าน คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับบุตร ประกอบด้วย การพูดคุยสื่อสารในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ การแสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ (2) กิจกรรมประจำวันภายในครอบครัว ประกอบด้วยช่วงเวลาในการเรียนรู้ในบ้าน กิจกรรมประจำวันอื่น ๆ เช่น การรับประทานอาหาร การนอน การเล่นเกม การทำการบ้าน การอ่านหนังสือ การจัดการสถานที่หรือห้องสำหรับอ่านหรือเรียนรู้ และกิจกรรมหรืองานอดิเรกต่าง ๆ ที่สนใจ เช่น เกม กีฬานันทนาการ เป็นต้น (3) ความคาดหวังและการดูแลของผู้ปกครอง ประกอบด้วย การให้ความสำคัญต่อการทำการบ้านหรือการอ่านหนังสือมากกว่าการใช้เวลาในการดูโทรทัศน์หรือนันทนาการ ความคาดหวังในการจัดการเวลา ความเชื่อมั่นในตัวเด็กเกี่ยวกับศักยภาพที่ดีที่สุด การตระหนักในความถูกต้องของการใช้ภาษา การติดตามการคบเพื่อน การดูแลหรือให้คำแนะนำในสิ่งที่รับชมจากโทรทัศน์ และการมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทั้งในโรงเรียนและพัฒนาการตามช่วงวัย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ปกครองและผู้สนใจโดยเฉพาะผู้ปกครองมุสลิมควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตร โดยมีส่วนร่วมให้ครอบครัวทุกด้าน ทั้งการเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน การร่วมมือกับชุมชน และการศึกษาของผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของบุตรให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. สถานศึกษาควรนำผลจากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้สำหรับพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของผู้ปกครอง เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในด้านความร่วมมือของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตรที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21
3. สถานศึกษาควรนำแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไปปรับใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรของโรงเรียนให้มีทักษะที่สามารถสนับสนุนผู้ปกครองในการพัฒนาบุตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และทรัพยากร

สนับสนุนผู้ปกครอง รวมถึงการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงระหว่างครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

4. ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนครอบครัวทั้งภาครัฐและเอกชน ควรนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้ไปกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาเด็กและครอบครัว การพัฒนาหลักสูตร หรือโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับครอบครัวเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตรได้อย่างมีคุณภาพ

5. ผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาควรนำผลจากการศึกษาครั้งนี้ไปพัฒนาหรือกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตรที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติและร่วมมือในการพัฒนาผู้ปกครองหรือการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน และพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพของครอบครัว เพื่อสามารถพัฒนาครอบครัวให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากโครงการทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. 2554. ผู้ปกครองและผู้เรียน หันส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- สุนน อมรวิวัฒน์. 2545. รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติ เรื่อง การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง: รูปแบบที่คัดสรร. กรุงเทพฯ: เอสดีเคเปเปอร์ แอนด์ฟอรัม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ภาษาอังกฤษ

- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. 2012. Assessment and teaching of 21st century skills. In P. Griffin, B. McGaw & E. Care (Eds.): Springer.
- Blazer, C. 2005. Literature Review on Family Involvement: The Home-School Partnership. Suite: Miami-Dade County Public Schools.
- Desforges, C., & Abouchar, A. 2003. The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: a literature reviews. Queen's Printer.
- Epstein, A. S. 2003. How Planning and Reflection Develop Young Children's Thinking Skills. *Young Children*, 58(5), 28-36.
- Epstein, J. L. 2011. School, family, and community partnerships: Preparing

- educators and improving schools (2nd ed.). Suite: Westview Press.
- Fisher, R. 2001. Philosophy in primary schools: fostering thinking skills and literacy. *Reading*, 35(2), 67-73.
- Goodall, J., & Vorhaus, J. (2011). *Review of best practice in parental engagement*. UK: Department for Education (DFE).
- Grose, M. 2008. Nurture your child's thinking skills. Retrieved 28 November 2015, from Australia's leading parenting educator <http://holytrinity.act.edu.au/srcfiles/Thinking-Skills.pdf>
- Hornby, G. 2011. Parental involvement in childhood education: Building effective school-family partnerships: Springer Science & Business Media.
- Hornby, G., & Lafaele, R. 2011. Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37-52.
- KidsMatter. 2013. About thinking and learning. Retrieved 29 November 2015 <http://www.kidsmatter.edu.au/>
- Kindon, S., Pain, R., & Kesby, M. 2007. Participatory action research approaches and methods: Connecting people, participation and place. NY: Routledge.
- Kocyigita, S. 2015. Family Involvement in Preschool Education: Rationale, Problems and Solutions for the Participants. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(1), 1-17.
- McIntyre, A. 2007. Participatory action research (Vol. 52). California: Sage Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. 1994. *Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook (2 ed.)*. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Nair, S., & Ngang, T. K. 2012. Exploring Parents' and Teachers' Views of Primary Pupils' Thinking Skills and Problem Solving Skills. *Creative Education*, 3(01), 30.
- Niia, A., Almqvist, L., Brunnberg, E., & Granlund, M. 2015. Student participation and parental involvement in relation to academic achievement. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 59(3), 297-315.
- Palys, T. 2008. Purposive Sampling. In L. M. Given (Ed.), *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* Sage Publications.
- Patrikakou, E. N. 2008. The power of parent involvement: evidence, ideas, and tools for student success. Illinois: Center on Innovation and Improvement.
- Pena, D. C. 2000. "Parent involvement: Influencing factors and implications". *The Journal of Educational Research*, 94(1), 42-54.
- Redding, S. 1998. Parents and learning: International Academy of Education, UNESCO.
- Shenton, A. K. 2004. Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research

- projects. *Education for information*, 22(2), 63-75.
- Sui-Chu, E. H., & Willms, J. D. 1996. Effects of parental involvement on eighth-grade achievement. *Sociology of education*, 126-141.
- Taneri, P. O. 2012. "Roles of parents in enhancing children's creative thinking skills". *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 90-108.
- Wilder, S. (2014). "Effects of parental involvement on academic achievement: a meta-synthesis". *Educational Review*, 66(3), 377-397.

นายมุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลิฮีเย่ นิสิตระดับดุซฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330
อีเมล assalihee@gmail.com

ศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รักษ์พลเมือง อาจารย์ประจำ
สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล
drchanita@gmail.com